

19. YÜZYILDA YABANCILARIN GÖZÜYLE OSMANLI EĞİTİMİ

Yrd. Doç. Dr. Cengiz Poyraz

İstanbul Üniversitesi, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi

cengiz_poyraz@yahoo.com

Fatih Öztop

Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Bölümü

Doktora Öğrencisi

fatih_oztop@hotmail.com

Özet

19. yüzyıl, Osmanlı Devleti'nin reform hareketlerini gerçekleştirmeye çalıştığı bir asır olduğu gibi; aynı zamanda, kimi Avrupa devletlerinin de sanayi devrimini gerçekleştirdiği bir dönem olmuştur. Hammadde ihtiyaçlarının artması, başta İngiltere ve Fransa olmak üzere, sanayi devrimini yaşayan devletleri yeni kaynaklar aramaya itmiştir. Bu dönemde, pek çok seyyah, tüccar ve devlet görevlileri Anadolu'ya gelerek, sosyal, siyasal, ekonomik, sistemsel konularda detaylı raporlar veya rapor tarzında seyahatnameler hazırlayarak, bağlı oldukları hükümetlere sunmuşlardır.

Osmanlı Devleti'nin hemen her konuda incelendiği bu eserlerde, eğitim sistemi de mercek altına alınmıştır. Avrupalı yazarlara göre, büyük bir saygı gören "hoca (khodja)"ların gösterdiği dersler, Kuran öğretileriyle şekillenmekte ve hocaların muhafazakâr tutumları nedeniyle de bir dogmatizm yaşanmaktaydı. Peki, bu dogmatizmin onlara göre boyutu neydi ve reform hareketleri, eğitim sisteminin modernleşmesine katkı sağlamış mıydı? Kurumların işlerliği ne derecedeydi? Bu çalışmada yabancıların yukarıdaki sorulara sundukları raporlar aracılığı ile verdiği cevaplar irdelenecektir.

Kaynak taraması modelinde yürütülen araştırma kapsamında, bu raporlar ve seyahatnameler ışığında, 19. yüzyılda Anadolu'da bulunmuş olan yabancıların, Türk eğitim sistemi hakkında neler düşündükleri ve neler yazdıkları incelenecek ve raporlaştırılacaktır. Araştırmanın bulguları doğrultusunda araştırma ve araştırmacılara yönelik öneriler sunulacaktır.

Anahtar sözcükler: Eğitim, Reform, Seyyahlar, 19. Yüzyıl

OTTOMAN EDUCATION IN THE 19TH CENTURY THROUGH THE EYES OF FOREIGNERS

Abstract

19th century was a century in which the Ottoman State led the movements of reform while some European states had the industrial revolution. The states who had the industrial revolution, especially England and France, started to look for new resources due to the increase in need for raw materials. During that period, several travellers, merchants and state officials came to Anatolia and wrote detailed reports and travel journals about social, political, economic, systemic issues.

The Ottoman State was analyzed in almost every detail including educational system. According to the European authors, the lessons which were taught by well-respected hodjas (khodjas) were shaped by the teachings of Quran. There was dogmatism due to the conservative attitudes of hodjas. But, how dogmatic was it? Did the reform movements contribute to the modernisation of the educational system? How functional were the institutions? This study investigates the answers of foreigners to the above mentioned questions by means of their reports.

Within the scope of the study conducted in the literature review, the reflections and thoughts of the foreigners who lived in Anatolia during the 19th century will be investigated and included in a report. Some suggestions will be presented for further research in the light of the findings.

Key Words: Education, Reform, Travellers, 19th century